

Διαχείριση Υδάτων στις Πόλεις με ποτάμια

Αγγελική Καλλία - Αντωνίου

Δρ. Νομικής, Δικηγόρος

Καθηγήτρια ΕΚΔΔΑ

Περιεχόμενα

- ▶ Ποτάμια οικοσυστήματα – Πόλεις: με τις σύγχρονες προκλήσεις Περιβαλλοντικές και Τεχνολογικές
- ▶ Θεσμικό πλαίσιο Διαχείρισης ποταμών Εθνικό – Ενωσιακό – Διεθνές
- ▶ Πολιτικές για τις πόλεις: Διεθνείς - Ενωσιακές - Εθνικές – Έξυπνες πόλεις
- ▶ Συμπεράσματα – Προτάσεις – Διεθνής συνεργασία

Υδάτινοι πόροι Ε.Ε.

- ▶ 100.000 συστήματα επιφανειακών υδάτων στην Ευρώπη (ρεύματα, ποταμοί, λίμνες, υγρότοποι και ταμιευτήρες)
- ▶ και 12.000 συστήματα υπόγειων υδάτων
χρησιμοποιούνται ως **πηγή πόσιμου νερού**,
- ▶ για υγιή οικοσυστήματα και για τη **βιοποικιλότητα**,
- ▶ για τους γεωργούς και τη **βιομηχανία**, ως μέσο **μεταφοράς**, και
- ▶ για την **παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας και θερμότητας**.

Ποτάμια Οικοσυστήματα - Διαχείριση

Το σύνολο των Μέτρων και Έργων
για την αξιοποίηση και
προστασία

των ποτάμιων οικοσυστημάτων

Με βάση:

Τις σύγχρονες Περιβαλλοντικές Προκλήσεις

Το Ισχύον Θεσμικό Πλαίσιο

- ▶ ΥΠΕΝ: Γενική Γραμματεία Φυσικού Περιβάλλοντος και Υδάτων

Ποτάμια Οικοσυστήματα – Περιβαλλοντικές Προσκλήσεις

Κλιματική κρίση: Πλημμύρες – Ξηρασία

Πέφτει η στάθμη των ποταμών με οικολογικές και οικονομικές συνέπειες (αδυναμία ναυσιπλοΐας – εμπορικών συναλλαγών)

Απώλεια Βιοποικιλότητας

Γεωπολιτική σημασία ποτάμιων οικοσυστημάτων

Διπλωματία νερού

Διεθνής συνεργασία

το 45% της επιφάνειας της γης βρίσκεται σε διεθνείς λεκάνες απορροής

Εθνικό Θεσμικό Πλαίσιο Διαχείρισης Ποταμών

Σύνταγμα 1975

- ▶ **Άρθρο 24:** Προστασία περιβάλλοντος – Δικαίωμα του πολίτη – Υποχρέωση του κράτους

«Η προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος αποτελεί υποχρέωση του Κράτους και δικαίωμα του καθενός. Για τη διαφύλαξή του το Κράτος έχει υποχρέωση να παίρνει ιδιαίτερα προληπτικά ή κατασταλτικά μέτρα στο πλαίσιο της αρχής της αειφορίας....»

- ▶ **Άρθρο 21:** Προστασία Δημόσιας Υγείας

«Το Κράτος μεριμνά για την υγεία των πολιτών...»

Εθνικό Θεσμικό Πλαίσιο Διαχείρισης Ποταμών

Αστικός Κώδικας

► Προστασία Προσωπικότητας Αρθ. 57

Περιβάλλον στο ιδιωτικό δίκαιο: το σύνολο των αγαθών που συνθέτουν τον «ζωτικό χώρο» του ανθρώπου: περιλαμβάνει όλα τα φυσικά και τεχνητά αγαθά, χάριν των οποίων δημιουργείται και αναπτύσσεται η **προσωπικότητα του ατόμου και τα οποία είναι απαραίτητα για την επιβίωση, την υγιεινή διαβίωση και την εξασφάλιση της ποιότητας ζωής**

η προσβολή της προσωπικότητας συνδέεται με την **προσβολή της κοινοχρησίας** (ΑΚ 966, ΑΚ 967)

Εθνικό Θεσμικό Πλαίσιο Διαχείρισης Ποταμών

Αστικός Κώδικας

- ▶ Οι ποταμοί, οι χείμαρροι και τα εφήμερα ρέματα, συνιστούν αγαθά του «ζωτικού χώρου»

η παρακώληση της χρήσεως και απολαύσεως τους στοιχειοθετεί **προσβολή της προσωπικότητας (ΑΚ 57)** και παρέχει **εναγώγιμη αξίωση**

εναντίον εκείνου από τη δράση του οποίου

προέρχεται η βλαπτική ενέργεια, που αποτελεί την αιτία της επιβάρυνσης τους

Εθνικό Θεσμικό Πλαίσιο Διαχείρισης Ποταμών

Ποινικός Κώδικας

- ▶ Πρόκληση πλημμύρας με πρόθεση αρθ. 268 Π.Κ.
- ▶ Δηλητηρίαση πηγών, δεξαμενών νερού αρθ. 279

Περιβαλλοντικοί Νόμοι με Ποινικές Κυρώσεις

- ▶ **N. 1650/1986** Νόμος πλαίσιο για το περιβάλλον
- ▶ **N. 4042/2012** Ποινική προστασία περιβάλλοντος, ΦΕΚ 24/Α/2012

Εθνικό Θεσμικό Πλαίσιο Διαχείρισης Υδατορεμάτων – Μη πλεύσιμων ποταμών

- ▶ Ν. 4258/2014 Διαδικασία Οριοθέτησης και ρυθμίσεις θεμάτων για τα **υδατορέματα** – ρυθμίσεις πολεοδομικής νομοθεσίας
(τροπ. Ν.4685/2020, Ν. 4872/2021, Ν. 5058/2023)

Νομολογία ΣτΕ: Μισγάγκεια και Ρέματα

Ενωσιακό –Εθνικό Θεσμικό Πλαίσιο Διαχείρισης Ποταμών

Οδηγία Πλαίσιο για τα Νερά (2000/60/ΕΕ) ΛΑΠ

Συνοδευτικές Οδηγίες: Υπόγεια Νερά

Οδηγία για την Προστασία από Πλημμύρες (2007/60/ΕΕ)

Οδηγία **Πρότυπα ποιότητας** περιβάλλοντος επιφανειακά νερά (2008/105/ΕΕ)

Νιτρική Ρύπανση από λιπάσματα στη γεωργία (91/676/ΕΕ)

Επεξεργασία **Λυμάτων** (91/271/ΕΕ και 98/15/ΕΕ) -ΕΕΛ

Αδειοδότηση εγκαταστάσεων (2010/75/ΕΕ) - ΑΕΠΟ

Πόσιμο νερό (2020/2184/ΕΕ)

Ενωσιακό –Εθνικό Θεσμικό Πλαίσιο Διαχείρισης Ποταμών

► Οδηγία για τη διατήρηση των αγρίων πτηνών

(79/409/ΕΚ 2009/147/ΕΚ)

δημιουργία Ζ.Ε.Π.

► Ελλάδα: **207 ΖΕΠ**

Ενωσιακό –Εθνικό Θεσμικό Πλαίσιο Διαχείρισης Ποταμών

- ▶ Οδηγία για την **προστασία οικοτόπων και ειδών (92/43/ΕΕ)**
Δίκτυο προστατευόμενων περιοχών Natura -ΤΚΣ
18% της Ε.Ε.
- ▶ Η Ελλάδα: **446** τόπους Natura 2000
στους οποίους περιλαμβάνονται **265 ΤΚΣ**
προστατεύει το **35,20 %** των χερσαίων περιοχών της
(κάλυψη 26 % στην ΕΕ των 27)

Ενωσιακό –Εθνικό Θεσμικό Πλαίσιο Διαχείρισης Ποταμών – Προστασία Πόλεων

- ▶ Σχέδια Διαχείρισης Περιοχών natura 2000
- ▶ Σχέδια Διαχείρισης Αστικού και Περιαστικού πρασίνου
- ▶ Σχέδια Διαχείρισης Υδάτων
- ▶ Σχέδια Διαχείρισης Στερεών Αποβλήτων
- ▶ Σχέδια Διαχείρισης Λυμάτων
- ▶ Χωροταξικά και πολεοδομικά Σχέδια
- ▶ Σχέδια παραγωγής και διαχείρισης Ενέργειας

Πόλεις

- ▶ Πάνω από το 50% του παγκόσμιου πληθυσμού ζει σε πόλεις
- ▶ Στην Ελλάδα το 48% σε πόλεις
- ▶ Το 22% σε ημιαστικές περιοχές

- ▶ Συνεχής αύξηση πληθυσμιακής πίεσης στις πόλεις

Πολιτικές για τις πόλεις Διεθνείς - Ενωσιακές – Εθνικές - Έξυπνες πόλεις

Η σύγχρονη πόλη στα πλαίσια της αειφορίας – βιώσιμης ανάπτυξης

Χρήση Καινοτόμων Τεχνολογιών (τεχνητή νοημοσύνη)

Πληροφορικής και Επικοινωνιών (ΤΠΕ)

Ψηφιακά συστήματα – Ασύρματα Δίκτυα

Για κάλυψη αναγκών του πληθυσμού

Για αύξηση της ανταγωνιστικότητας της

Marketing – branding της πόλης (Ποτάμια)

Έξυπνες Πόλεις

- ▶ αποτελεσματική διαχείριση της γης, των οικοτόπων, των ποταμών
- ▶ καλύτερη οργάνωση των παραγωγικών δραστηριοτήτων σε σχέση με τα ποτάμια
- ▶ όχι ανεξέλεγκτη, ανάπτυξη - προστασία οικοτόπου ποταμού
- ▶ προώθηση της δημιουργικότητας και καινοτομίας αξιοποιώντας την ύπαρξη ποταμού

ΟΗΕ 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης Sustainable Development Goals

Επίτευξη στόχων έως το **2030**

Όλοι αφορούν τις πόλεις και τα ποτάμια οικοσυστήματα

Πιο άμεσα οι ακόλουθοι:

3. Υγεία

6. Νερό - Αποχέτευση

11. Βιώσιμες πόλεις

13. Κλίμα

14. Ζωή στο Νερό

ΟΗΕ

Διεθνής Σύμβαση ΟΗΕ για τα διεθνή υδατορεύματα πλην αυτών της ναυσιπλοΐας – 1997

(Στην Ελλάδα Νόμος το 2010)

Ενωσιακές πολιτικές για τις Πόλεις

1. **Περιβαλλοντική Πολιτική 1973-** σήμερα 8^ο Πρόγραμμα Δράσης 2022-2030
2. Πολιτική **Συνοχής** από το 1987 (Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη) και το 2007 (Συνθήκη Λισαβόνας)
3. Πολιτική **βιώσιμης ανάπτυξης** από το 1990
4. Πρωτοβουλίες **URBAN** 1994- 2006 – **URBACT**
5. **Αστική Ατζέντα** ΕΕ 2016
6. Ατζέντα για την **Βιώσιμη Ανάπτυξη** ΕΕ 2017
7. **Εδαφική Ατζέντα** ΕΕ 2020
8. Ατζέντα για την **Βιώσιμη Ανάπτυξη** ΟΗΕ 2015
9. **Αστική Ατζέντα** ΟΗΕ 2016

Ενωσιακή πολιτική για τις Πόλεις και τα Ποτάμια- 8^ο Πρόγραμμα Δράσης 2022-2030

- ▶ επίτευξη στόχου μείωσης εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου έως το 2030
- ▶ προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή
- ▶ προώθηση μιας οικονομίας της ευημερίας που θα επιστρέφει στον πλανήτη περισσότερο από όσα παίρνει (βιωσιμότητα)
- ▶ επιδίωξη μηδενικής ρύπανσης, σε σχέση με τις επιβλαβείς χημικές ουσίες
- ▶ προστασία, διατήρηση και αποκατάσταση της βιοποικιλότητας
- ▶ σημαντική μείωση των κύριων περιβαλλοντικών πιέσεων που σχετίζονται με το αποτύπωμα υλικών και κατανάλωσης της ΕΕ

Ενωσιακή πολιτική για τις Πόλεις και τα Ποτάμια- Πολιτική Συνοχής

- ▶ *Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη (1986 σε ισχύ από Ιούλιο 1987)*
«μείωση των ανισοτήτων μεταξύ των διαφόρων περιφερειών»
- ▶ Η Συνθήκη της Λισαβόνας (2007), προσθέτει μία ακόμα πλευρά στη συνοχή, αναφέρεται σε:
«οικονομική, κοινωνική και εδαφική συνοχή».

Ενωσιακή πολιτική για τις Πόλεις και τα Ποτάμια- Βιώσιμη Ανάπτυξη

Ενωσιακή πολιτική για τις Πόλεις και τα Ποτάμια- Αστική Ατζέντα ΕΕ 2016

- ▶ Στο πλαίσιο της διαμορφώθηκαν **14 Εταιρικές Σχέσεις** που αντιστοιχούν σε **14 Θεματικές Ενότητες** για την αστική ανάπτυξη

Ενωσιακή πολιτική για τις Πόλεις και τα Ποτάμια- **Αστική Ατζέντα ΕΕ 2016**

- ▶ **Κυκλική Οικονομία**
- ▶ **Ψηφιακή Σύγκλιση**
- ▶ **Ενεργειακή Μετάβαση**
- ▶ **Κλιματική Προσαρμογή**
- ▶ **Αειφόρου Χρήσης της Γης**
- ▶ **Πολιτισμός και Πολιτιστική Κληρονομιά**

Ενωσιακή πολιτική για τις Πόλεις και τα Ποτάμια- Εδαφική Ατζέντα

Υιοθετείται το **2020**

Τίθενται στόχοι έως το 2030

Επαναξιολογείται το 2024

Ενωσιακή πολιτική για τις Πόλεις και τα Ποτάμια- Εδαφική Ατζέντα

- ▶ **Ισορροπημένη εδαφική ανάπτυξη** με αξιοποίηση της πολυμορφίας της Ευρώπης
- ▶ Σύγκλιση τοπικής και περιφερειακής ανάπτυξης, **μείωση των ανισοτήτων μεταξύ των περιοχών**
- ▶ Βελτίωση των οικολογικών βιοτικών πόρων, κωμοπόλεις, πόλεις και περιφέρειες κλιματικά ουδέτερες και ανθεκτικές – **Υγιές περιβάλλον**
- ▶ Ισχυρές και βιώσιμες τοπικές οικονομίες σε έναν παγκοσμιοποιημένο κόσμο – **Κυκλική οικονομία**
- ▶ Βιώσιμη ψηφιακή και φυσική **συνδεσιμότητα των περιοχών**

Ενωσιακή πολιτική για τις Πόλεις και τα Ποτάμια- Εφαρμογή Εδαφικής Ατζέντας

Σε συνεργασία με:

- ▶ την **Πολιτική Συνοχής** και **Αγροτικής Ανάπτυξης** της ΕΕ
- ▶ το **Σχέδιο Ανάκαμψης** της ΕΕ

Ενωσιακοί Στόχοι Έξυπνης Πόλης

- **Μείωση** παραγωγής **αποβλήτων**
- Προστασία **Φυσικού κεφαλαίου**
- Πράσινη Οικονομία με Χαμηλά Επίπεδα **Εκπομπών Διοξειδίου του Άνθρακα**
- Προστασία **Υγείας**
- Ενίσχυση **Αειφορίας**
- Εφαρμογή Περιβαλλοντικής **Νομοθεσίας**

Ελλάδα: Αντιμετώπιση Κλιματικής Αλλαγής - Έξυπνες Πόλεις - Ποτάμια

- ▶ Εθνική Στρατηγική – **Κλιματικός Νόμος 4936/2022** ΦΕΚ 106/Α/27.5.2022

Εθνικό Σχέδιο «Ελλάδα 2.0» – Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας – Πράσινη Μετάβαση

εγκρίθηκε από το Συμβούλιο Οικονομικών Δημοσιονομικών Θεμάτων της ΕΕ (Ecofin) στις 13.7. 2021

στις 8.12.2023 εγκρίθηκε η αναθεώρησή του

περιλαμβάνει 103 επενδύσεις και

76 μεταρρυθμίσεις και

συγκεντρώνει 35,95 δισ. ευρώ

(18,22 δισ. ευρώ επιχορηγήσεις και 17,73 δισ. ευρώ δάνεια)

Ελλάδα 2.0

Ολοκληρωμένος ψηφιακός μετασχηματισμός επιλεγμένων πόλεων σε πιλοτική βάση

με ολοκληρωμένη ανάπτυξη ψηφιακών υποδομών και υπηρεσιών των **δήμων** τους

Αφορά στην ψηφιακή αναβάθμιση κρίσιμων τομέων:

στάθμευση, διαχείριση απορριμμάτων, κυκλοφορία, υγεία, ύδρευση, κλπ.

Ψηφιακός Μετασχηματισμός 2022 -2027

- ▶ **320 εκ Ευρώ** από Ταμείο Συνοχής και Ταμείο Ανάκαμψης
- ▶ 90 εκ Ευρώ θα λάβουν 16 μεγάλοι Δήμοι και Δήμος Τρικκαίων
- ▶ Τα υπόλοιπα 230 εκ. Ευρώ οι 315 Δήμοι της χώρας

- ▶ **38 επιλέξιμες δράσεις:** οδοφωτισμός, **ποιότητα νερών**, ατμοσφαιρική ρύπανση, διαχείριση απορριμμάτων, ευπαθείς ομάδες, κυβερνοασφάλεια, **ποιότητα ζωής κ.α.**

Ψηφιακός Μετασχηματισμός 2022 -2027

- Εγκατάσταση **έξυπνων συστημάτων μέτρησης ποιότητας υδάτων** (πόσιμου, ποταμών, λιμνών κλπ)
- Ψηφιοποίησης και σύστημα διαχείρισης φακέλων **ΔΕΥΑ**
- Έξυπνο σύστημα προειδοποίησης και **αντιμετώπισης κινδύνων** (πλημμυρικών φαινομένων, πυρκαγιάς κλπ.) εντός των ορίων του δήμου
- Σύστημα **έξυπνης άρδευσης**
- Σύστημα διαχείρισης **αστικού πρασίνου** και κοινοχρήστων χώρων.

100 Πόλεις ΕΕ Κλιματικά Ουδέτερες έως 2030

► αντιπροσωπεύουν το 12 % του πληθυσμού ΕΕ

Μεταξύ αυτών 6 Ελληνικές πόλεις:

Αθήνα - Ιωάννινα - Καλαμάτα - Κοζάνη - Θεσσαλονίκη – Τρίκαλα

30 Δήμοι

- ▶ Αστική Μη Κερδοσκοπική Εταιρεία συστάθηκε το 2006 (<http://www.rivers.gr/>)
- ▶ Πρωτοβουλία – Συντονισμός από το Δήμο Τρικκαίων
- ▶ Επιμόρφωση υπαλλήλων των Δήμων με επιστημονική ομάδα υπό τον Συντονισμό Πολυτεχνικής Σχολής ΑΠΘ 2023 με προοπτική συνέχισης και διεύρυνσης

Συμπεράσματα

Παγκόσμια Ημέρα Νερού ΟΗΕ

22.3.2024 «Νερό για την Ειρήνη»

153 χώρες μοιράζονται υδάτινους πόρους.

Μόνο 24 έχουν συμφωνίες συνεργασίας για όλα τα κοινόχρηστα ύδατά τους.

Ανάγκη επιτάχυνσης διασυνοριακής συνεργασίας

για την βιώσιμη διαχείριση των κοινών υδάτινων πόρων

Συμπεράσματα

- ▶ Μεταβατική περίοδος – **κλιματική κρίση** με «απρόβλεπτες συνέπειες» και τεράστιο οικονομικό κόστος
- ▶ Ευκαιρία δημιουργίας νέου **μοντέλου ανάπτυξης: Κυκλική οικονομία – Πράσινη Συμφωνία**
- ▶ Ραγδαία ανάπτυξη **τεχνολογίας και τεχνητής νοημοσύνης** στην «υπηρεσία» των κρατών για αντιμετώπιση περιβαλλοντικών κρίσεων και βελτίωση ποιότητας ζωής των πόλεων
- ▶ **Πίεση στην βιοποικιλότητα** – υδατικά οικοσυστήματα – προστατευόμενα είδη
- ▶ Πίεση στις πόλεις κλιματικοί **μετανάστες** και μετανάστευση γενικότερα

Συμπεράσματα - Προτάσεις

- ▶ Αξιοποίηση των ενωσιακών κονδυλίων (Ταμείο Συνοχής- Ε. Κοινωνικό Ταμείο –Ε. Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, Κοινωνικό Ταμείο για το κλίμα)
- ▶ Προσαρμογή πολιτικών στα νέα δεδομένα
- ▶ Ταχύτητες προσαρμογής ανάλογες της ταχύτητας μεταβολής των κλιματικών και τεχνολογικών δεδομένων
- ▶ Τοπική Αυτοδιοίκηση και Διοίκηση γενικά στελεχωμένη και τεχνολογικά προσαρμοσμένη – εκπαίδευση – αποτελεσματικότητα

Συμπεράσματα - Προτάσεις

- ▶ **Περιβαλλοντικοί έλεγχοι** με ταχύτητα και αποτελεσματικότητα (αποτρεπτικοί)
- ▶ **Κωδικοποίηση** νομοθεσίας – Εύκολη χρήση
- ▶ **Διεθνής συνεργασία** σήμερα απόλυτα αναγκαία
- ▶ **Ενημέρωση- Εκπαίδευση** – Ευαισθητοποίηση – Υδατικό αποτύπωμα
- ▶ Συμβολή του **3ου Παγκοσμίου Forum για το νερό**

Σας ευχαριστώ

info@kallialaw.gr

www.kallialaw.gr

